

'InZicht' licht u in over nieuwe boeken, congressen en lezingen in taalkundig Nederland en België. Vermelding in deze rubriek betekent niet dat de redactie ze aanbeveelt. Voor een zo volledig mogelijk beeld hebben wij ook uw hulp nodig. Weet u iets waarvan u denkt dat het in deze rubriek thuishoort, laat het ons dan weten. Verschijningsdata en prijzen onder voorbehoud.

Streektaalbeleid

Het 'Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden' regelt de bescherming en bevordering van taalvariatie. Het doel is tweeledig: het waarborgen van de eigen identiteit van minderheidsgroeperingen en het conserveren van cultureel erfgoed. In Nederland zijn het Fries, het Nedersaksisch en het Limburgs erkend als handvest-streektaal, het Zeeuws werd die status geweigerd. België heeft het handvest niet geratificeerd en heeft dus ook geen enkele streektaal erkend: de taalpolitieke situatie is daar dermate ingewikkeld dat men ervoor past om streek-talen ook nog eens een beschermde status te geven.

De manier waarop in het Nederlandse taalgebied gebruik is gemaakt van het handvest is dus op zijn minst onevenwichtig te noemen. Dit concludeert ook de Vlaamse taalkundige Rob Belemans in zijn boek *Taal of tongval?*, de verkorte – maar toch nog lijvige – handelseditie van zijn proefschrift. Hij onderzoekt hierin tot in detail hoe in Nederland en België sinds 1992, toen het handvest werd vastgesteld, op beleidsniveau met taalvariatie is omgegaan. Hierbij besteedt hij vooral ook aandacht aan de bestuurlijke omgang met het Limburgs, dat dus wél in Nederland maar niet in België erkend is.

Belemans' conclusie is dat er misschien een ander beleid moet komen, een beleid waarbij niet de politieke kant van de zaak de nadruk krijgt, maar de culturele – zodat de door globalisering en schaalvergroting bedreigde taalvariatie "als een vorm van immaterieel cultureel erfgoed gekoesterd en ondersteund wordt". Op die manier zou de bevordering van dialect en streektaal uit de politieke hoek getrokken kunnen worden en effectiever kunnen plaatsvinden.

Taal of tongval? De gespleten Limburgse kus, oraal erfgoed en taalpolitiek is een uitgave van Pharo Publishing en kost € 22,- (ingenaaid, 408 blz.).

ISBN 978 90 8992 006 5

■ WATERSTAATSTERMEN

In 1989 begon de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis met het boekstaven van de vaktaal die te maken heeft met inpolderen, baggeren, dijk aanleg en dergelijke, het zogenoemde 'Polderlands'

(niet te verwarren met het Polderlands, de 'blaf bai mai'-uitspraakvariant van het Nederlands). Die inventarisatie heeft nu geresulteerd in de publicatie *Polderlands*, een glossarium dat de betekenis geeft van 5500 waterstaatstermen – een voor de leek mysterieus klinkend jargon met tot de verbeelding sprekende woorden als *agger*, *barm*, *ceen*, *dromerdijk*, *wup*, *ynregeltje* en *zweep*.

Polderlands. Glossarium van waterstaatstermen van Helga S. Danner e.a. is verschenen bij Uitgeverij Noord-Holland en kost € 19,50 (gebonden, 184 blz.). ISBN 978 90 78381 38 9

■ EWN

Eind november vorig jaar werd het laatste deel (S-Z) van het vierdelige *Etymologisch woordenboek van het Nederlands* (EWN) gepresenteerd. De vier delen samen beschrijven de etymologie van

14.500 min of meer gangbare woorden. Het EWN geeft niet alleen de oudste dateringen van een woord, maar vermeldt ook de betekenisveranderingen die het heeft doorgemaakt, en de culturele, historische en taalkundige ontwikkelingen die daarop van invloed zijn geweest. De dateringen zijn voorzien van bronaanduidingen. Lezers van *Onze Taal* kunnen dit deel of de hele set van vier boeken met korting bestellen; zie de boekenaanbiedingen op blz. 28.

Etymologisch woordenboek van het Nederlands (S-Z) van Marlies Philippa e.a. is een uitgave van Amsterdam University Press en kost € 55,- (gebonden, 687 blz.).

ISBN 978 90 5356 748 7

■ SJAARLOOS

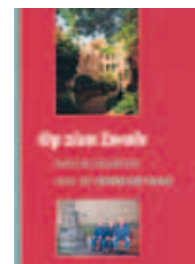
Charlois is een wijk van Rotterdam waar vele talen gesproken worden, maar tot 1895 was het een agrarisch dorp op het eiland IJsselmonde met een eigen dialect. Dialectonderzoeker Stephan de Vos ging op zoek naar de laatste overblijfselen daarvan, en vond die bij een handjevol mensen die het 'Oudsjaarloos' nog hadden horen spreken door hun ouders en grootouders. Op basis van hun informatie stelde hij het *Sjaarloos woordenboek* samen. Hierin beschrijft hij de klank- en vormleer van dit dialect, en uiteraard bevat zijn boek ook

een lexicon (waarin Rotterdammers veel hun bekende woorden zullen tegenkomen, zoals *horlozie* en *kroot*); bijna de helft van dit met veel oude foto's geïllustreerde boek gaat over de zoektocht naar deze reeds lang verdwenen dorpsstaal.

Sjaarloos woordenboek is een uitgave van de Stichting Historisch Charlois en kost € 9,95; bestellingen: www.historisch-charlois.nl (gebonden, 116 blz.).

ISBN 978 90 814612 1 4

■ ZWOLS

De IJsselsteden Kampen en Deventer konden al langer met een eigen dialectwoordenboek pronken, en dus wilden de Zwollenaren niet achterblijven. In 1986 werd eraan begonnen, en

in 2009 was het klaar: *Op zien Zwols*, dat de woordschat vastlegt van het Zwols zoals dat nu nog bestaat. Het boek geeft vertalingen van ruim negenduizend dialectwoorden, zoals *an-ebbrantien* ('aardappelkorstje aan de bodem van de pan') en *angloepen* ('aanstaren'). De uitspraak van het Zwols is te beluisteren op de bijgeleverde audio-cd.

Op zien Zwols. Woordenboek van de Zwolse taal van Minke Kraijer e.a. is een uitgave van de IJsselacademie en kost € 19,95 (gebonden, 160 blz.). ISBN 978 90 6697 202 5

■ BOSCH

In 1993 verscheen een eerste Bosch woordenboek, gevolgd door een tweede deel met aanvullingen in 2002. Die twee uitgaven zijn nu samengevoegd tot één definitief woordenboek, dat ruim duizend

Bossche woorden (zoals *aggorentjes*, 'aurgurken', en *boereteene*, 'tuinbonen') verklaart en vaak ook van een historische context voorziet. Ook de grammatica van dit stadsdialect komt kort aan bod.

Het Bosch woordenboek van Lex Reelick e.a. is verschenen bij Adr.Heinen Uitgevers en kost € 14,95 (gebonden, 197 blz.). ISBN 978 90 8680 142 8

■ MIJN EERSTE VAN DALES

Een van de 'productlijnen' die woordenboek uitgever Van Dale op de markt brengt, is die van de peuter- en kleuterwoordenboeken. Het zijn woordenboeken die bestaan uit

'plaatjes en praatjes':

de woorden worden verklaard in korte verhaaltjes of versjes en verduidelijkt met een tekening.

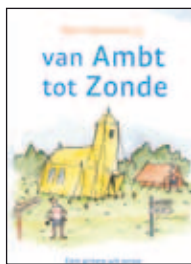
Onlangs verschenen weer enige nieuwe uitgaven in deze reeks. De eerste is *Mijn tweede Van Dale interactief woordenboek*, een computerversie van *Mijn tweede Van Dale*, bedoeld voor kinderen vanaf vier jaar. De tweede is *My eerste Afrikaanse Van Dale*, een vertaling van de Nederlandse versie, waarmee "woorde word speel-speel aangeleer deur voorlees of saamlees".

Als derde verschenen twee heuse "peutertaalkoffertjes" – een voor thuis en een uitgebreidere voor op school – met daarin alle 'Mijn eerste Van Dale'-producten, plus één of twee taalspelletjes, kleurplaten, etc. Meer informatie: www.vandale.nl.

- *Mijn tweede Van Dale interactief woordenboek* kost € 17,50. ISBN 978 90 6648 949 3
- *My eerste Afrikaanse Van Dale* kost € 22,95. ISBN 978 90 6648 959 2
- *Peutertaalkoffertje professioneel* kost € 114,95. ISBN 978 90 6648 950 9
- *Peutertaalkoffertje voor thuis* kost € 59,95 (tot 28 maart, daarna € 80,90). ISBN 978 90 6648 049 0

■ CHRISTELIJKE WOORDEN

In het christelijke dagelijkse taalgebruik komen veel woorden voor die zó gewoon zijn dat niemand zich eigenlijk nog realiseert welk verhaal erachter zit. Juist over dat soort woorden, zoals *belijden*, *eredienst*, *orgel* en *preken*, schreef hoogleraar Engels en Fries Rolf H. Bremmer in de wekelijkse

cultuurbijlage van het *Nederlands Dagblad*. Die stukjes (over iedere letter van het alfabet één) zijn nu gebundeld in *Van ambt tot zonde*.

Bremmer gaat in op de geschiedenis van de woorden, maar ook op de gebruiken die ermee te maken hebben, en voorziet ze aldus van een soms verrassende context.

Van ambt tot zonde. Een greep uit onze christelijke woordenschat is een uitgave van de Protestantse Pers en kost € 14,95 (gebonden, 128 blz.).

ISBN 978 90 8525 030 2

■ BELGISCH-NEDERLANDS EN NEDERLANDS-NEDERLANDS

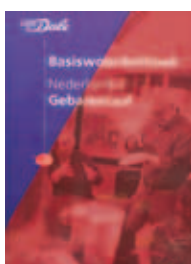

Nederlanders en Vlamingen spreken dezelfde taal – maar toch ook weer niet. De uitspraak verschilt, de zinsbouw soms ook, en de woordenschat is slechts ten dele dezelfde. Die lexicale variatie wordt in de woordenboeken vrij eenzijdig in beeld gebracht. Ze geven wel aan welke woorden en uitdrukkingen alleen door Vlamingen worden gebruikt (zoals *waterkans*), maar je kunt er niet in vinden welke woorden alleen door Nederlanders worden gebruikt (zoals *aanleunwoning*).

Met de nieuwe editie van het *Prisma handwoordenboek Nederlands* komt daar verandering in. Daarin wordt niet alleen aangegeven welke woorden en uitdrukkingen alleen of vooral in België worden gebruikt (ca. 3500 van de 70.000 opgenomen woorden), maar ook welke alleen of vooral in Nederland worden aangetroffen (ca. 4500). Daarmee is het het eerste woordenboek waarin het Belgisch-Nederlands en het Nederlands-Nederlands gelijkwaardig worden behandeld. Van Dale heeft overigens aangekondigd in zijn woordenboeken dezelfde weg te willen bewandelen.

Prisma handwoordenboek Nederlands is een uitgave van Het Spectrum en kost € 34,95 (gebonden, 1535 blz.). ISBN 978 90 491 0278 4

■ GEBARENTAALWOORDENBOEK

Van oudsher is er veel variatie binnen de Nederlandse gebarentalen, en standaardisatie is onder de sprekers ervan nooit een populair onderwerp geweest. Desondanks besloten de belangverenigingen voor doven, het dovenonderwijs en de overheid dat er een standaardversie van de

Nederlandse Gebarentaal (NGT) moest komen, een taak die in 1999 werd toebedeeld aan het Nederlands Gebarentaalcentrum (NGC). Uiteindelijk resulteerde dat in 2002 in een basislexicon van zo'n vijfduizend woorden.

Drieduizend daarvan zijn nu opgenomen in het *Basiswoordenboek Nederlandse Gebarentaal*, een coproductie van Van Dale en het NGC. De gebaren worden weergegeven in tekeningetjes, eventueel met een extra beschrijving in woorden, en zijn voorzien van voorbeeldzinnen en grammaticale informatie. Topografische naamgebaren en gebaren voor getallen zijn te vinden in aparte bijlagen. Filmpjes van de opgenomen gebaren zijn te bekijken op de website www.vandalegebaren.nl.

Basiswoordenboek Nederlandse Gebarentaal van Trude Schermer en Corline Koolhof is een uitgave van Van Dale en kost € 39,95 (gebonden, 560 blz.). ISBN 978 90 6648 004 9

■ D/T

De *d*'tjes en de *t*'tjes in werkwoordsvormen behoren tot de lastigste onderdelen van de spelling. Volgens leerkracht Klaas van der Veen zijn er voor het voortgezet onderwijs geen boeken die deze

materie goed behandelen, en daarom besloot hij zijn 36-jarige ervaring te gebruiken om zelf een methode te schrijven, waarin kleurcodes voor de verschillende werkwoordsvormen een belangrijke rol spelen. Het boek heet *D of T? Ik zit er niet (meer) mee*, en het behandelt de persoonsvorm, het voltooid deelwoord, het onvoltooid deelwoord en het voltooid deelwoord gebruikt als bijvoeglijk naamwoord.

De methode bestaat uit een leerboek met oefeningen (gelijmd, 52 blz., € 8,95) en een antwoordenboek (gelijmd, 39 blz., € 7,95). Bestellingen en meer informatie op www.dtgeenprobleem.nl.

EN VERDER

■ *Geregeld! Methodiek voor de aanpak van de meest hardnekkige spellingproblemen* van Wied Ruijsenaars e.a. Voor specialisten en remedial teachers bedoelde methode om ernstige spellingmoeilijkheden (zoals bij dyslexie) aan te pakken. Acco, € 15,- (ingenaaid, 73 blz.). ISBN 978 90 334 7500 9

■ *Goed geschreven. Zakelijk schrijven binnen opleiding en beroep* van Wilma van der Westen. Tweede, herziene druk van een lesboek dat "studenten in staat stelt hun schrijfvaardigheid te verbeteren en hun algemene taalvaardigheid te ontwikkelen". Coutinho, € 22,50 (ingenaaid, 215 blz.). ISBN 978 90 469 0170 0